

כִּי מֵאֵלֶּה הָאֲרִיזָה דַּעַת אֶת דָּה' כְּמִים לַיָּם מְכֻסִּים

הַמֶּאֱמָד הַשְּׁבוּעִי

כִּי תֵצֵא לַחֲנוּחָה
תּוֹרַת מִנְחָם

שבוע פרשת כי תצא

לקבלת המאמר השבועי במייל –
122333ako@gmail.com

להארות, תרומות, יצירת קשר והשגת חוברות
054-7341337

הַמֶּאֱמֹר הַשָּׁבוּעִי

כי תצא לנו לחנוה

תורת מנחם

שבוע פרשת כי תצא

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצוויג, אחיה מרקוביץ' ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל, אלרועי פוזן, משה דנה־פיקאר ויהודה רוזנטל.

הגהה ועריכה לשונית: ישראל מאיר אופן, לוי יצחק וינגורט ועפר בן יעקב.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו"ל: שילה קליין ואהרן רוזנצוויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בע"ה

ברוך ה' אנחנו זוכים להתחיל שנה חדשה בישיבות, והמאמר השבועי זוכה להיכנס לשנה השלישית!

ברוך ה' יצאו כבר למעלה ממאה מאמרים מבוארים, מכל צדיקי החסידות: המגיד ממעזריטש, פרי הארץ, האדמו"ר הזקן, מאור עיניים, פיאסצנה, רבי נחמן ועוד ספרים פחות מוכרים שזכינו ללמוד ולהכיר.

המאמרים נמצאים בארכיון שלנו בדרייב, ניתן לקבל קישור לכל המאמרים בשליחת מייל לשלם - 12333@gmail.com

אז... נתפלל ונברך כולנו שנזכה לגדול ולהפיץ את האור, שאור תורת החסידות ייגע לנו בלב, ונראה את ה' יתברך בכל החיים.

השבוע נלמד – אחרי תקופה שלא למדנו מתורתו – מאמר של הרבי מליובאוויטש, מאמר מהפכני שמלמד אותנו לראות את חודש אלול בצורה אחרת. בפרט בחורי ישיבות שמתחילים שנה של לימוד תורה, ולפעמים זה נראה שהלימוד קצת מסיח את הדעת מהמיקום הנכון של חודש אלול: מהסליחות, מהתפילות, ומחשבון הנפש. במאמר נלמד שבאמת זה ממש לא נכון...

מוזמנים להצטרף אלינו למאמר, ולצלול לעבודת חודש אלול גם בנקודה למחשבה. הכל מתוך התבוננות והבנה מהי מלחמת היצר, "כי תצא למלחמה".

שנזכה להתחדשות גדולה ותשובה גדולה בחילא יתיר!

כי תצא למלחמה

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש – תורת מנחם

מבואר

בס"ד. ש"פ תצא, י"ד אלול, ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

הגיע הזמן לצאת למלחמה!

כי תצא למלחמה על אויביך וגו', ומבאר רבינו הזקן בלקו"ת (ונתבאר גם בדרושי אדמו"ר האמצעי, ובדרושי הצמח צדק והגהותיו, ובדרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז), דאיתא בזהר שעת צלותא שעת קרבא, ומביאי גם מ"ש אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי, ותרגם אונקלוס בצלותי ובבעותי, והיינו, שמ"ש כי תצא למלחמה גו' קאי על המלחמה שבעבודת התפלה.

לפעמים מגיע זמן שעלינו לצאת למלחמה. בימינו אנחנו גם נלחמים בפועל עם אויבים ממשיים בכל גבולות הארץ, אבל התורה נכונה גם להתמודדות האישית שלנו בכל יום¹. המלחמה היומיומית שלנו מתנקזת במדה מסוימת לעבודת התפילה, וכמו שאומר הזהר "שעת צלותא שעת קרבא"; אנחנו נאבקים עם המחשבות הטורדות שלנו, עם האמונה הבסיסית של היש שהכל תלוי רק בנו, ועומדים מול ה', בציפיה לפגוש אותו ובאמונה כי אנו תלויים בו. זהו מאבק במידה מסוימת על חווית הקיום שלנו, כקיום ישותני מנותק או קשור ואדוק בקדוש ברוך הוא.

¹ ומעבר לכך, גם המלחמות הציבוריות שלנו, על שטחי הארץ ושלוש היהודים, בודאי תלויה גם היא במאבק רוחני. "כל אומה ואומה יש לה שר למעלה", ויש לנו בעצם גם מאבק רוחני, שהרבה פעמים נכריע אותו בתפילותינו, או במאבק רוחני אחר. כמובן שהמאבק הגשמי והרוחני תלויים זה בזה.

המושג רַהֲשָׁבוּעִי –
שעת צלותא שעת קרבא

במקומות רבים בחסידות, שמהחשובים שבהם (מלבד המאמר שלפנינו) נציין את המאמר הראשון בלקוטי תורה לבעל התניא לפרשת כי־תצא, מופיע – בשם הזהר הקדוש – ביטוי מיוחד, שלא נמצא בזהר שלפנינו: "שעת צלותא, שעת קרבא" (סמך לכך בתורה הקדושה מובא מהפסוק "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי", וכתרגום הידוע – "בצלותי ובבעותי". גם כאן רואים שבתפלה מתבטאת מלחמה בתוך הנפש). בחסידות הביטוי מוסבר שבתפלה האדם נלחם בחוויה הטבעית שלו, עסוק בלגרש את כל המחשבות הרעות, מנסה להיות נקי וטהור ולחשוב ולפנות רק לה'. בקיצור – לא פשוט להתפלל. מענין לציין שבאחד המקורות בזהר שאומרים משהו בכיוון – זח"ג רמג, א – כתוב משהו דומה אך שונה מאד: "...צלותא דערבית דאקרי סלם דיעקב דבה' והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו'. אלין דסלקין חובין ונחתין זכוון תחותייהו, ואלין סלקין זכוון ונחתין חובין תחותייהו. ומשפילין לון בכמה קרבין דאינון

כך גם אונקלוס תרגם על מלחמת יעקב ובניו "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי", "בצלותי ובבעותי" – בתפילה ובבקשה שלי. אלו הן החרב והקשת הפנימיים שלנו, למלחמה התמידית עם היצר הרע. בספרי אדמו"רי חב"ד (ובעוד ספרים רבים), הסבירו שהמלחמה המדוברת בפרשתנו – "כי תצא למלחמה על אויבך" – הכונה למלחמת התפילה שלנו, המלחמה עם היצר².

ומוסיף רבינו הזקן לפרש גם המשך הכתוב (כי תצא למלחמה) על אויבך, "פי' כי תצא למלחמה זו לנצח כח המתאווה שבנפשו לקררה בתענוגי עוה"ז הגשמיים ולא־תהפכא לאהבת ה', תהי' בבחי' על אויבך, דהיינו בבחי' שרשם למעלה, כי "אין רע יורד מלמעלה", ושרשם הוא טוב שהוא מבחי' מרכבה עליונה שבקדושה כו'. ומוסיף לבאר, שעל אויבך היינו למעלה מאויבך, שאין לאויב שלמטה שליטה ואחיזה שם כו'.

אדמו"ר הזקן הוסיף והסביר כי המשך הפסוק "על אויבך" לא מתאר רק את היציאה למלחמה, אלא גם את הצורה בה אנחנו צריכים להיאבק – להילחם על־ידי חלק ה"על" של "אויבך". מהו החלק הכי עליון של האויבים שלנו, של

² וכאן יסוד חשוב בתורת חב"ד – עיקר ההתמודדות ותיקון הנפש הבהמית מתרחש בשעת התפילה.

תענוגי הגוף ושאר ההתמודדויות שמשכיחים מאיתנו את ה' השורש הרוחני האלוקי שלהם. שהרי כל העולם נברא ומקבל חיות מהקדוש-ברוך-הוא, אפילו האויבים והקליפות.

ודאי שהשורש של כל דבר הוא טוב אמיתי, שהרי "אין רע יורד מלמעלה". ולכן מובן שגם השורש של הישות איתה אנו מתמודדים בתפילה הוא במרכבה העליונה³.

אדמו"ר הזקן הוסיף והסביר שלא רק שאנחנו נלחמים ברע על-ידי חיבור לשרשו הטוב ולקיימת הכוח שלו לקדושה, אלא אנחנו צריכים להיות בעמדה של "על אויבך", אנחנו צריכים לעלות למדרגה גבוהה שאין לאויב שלנו שליטה שם כלל⁴.

משהו פה לא מסתדר...

(ב) וצריך להבין, איך יתאים פירוש רבינו הזקן עם פירוש רש"י שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר.

ההסבר של אדמו"ר הזקן – שמנסה לעמוד על פנימיות הפשט – לכאורה לא כל-כך מסתדר עם הפירוש הפשוט. רש"י מסביר שמדובר כאן על מלחמת הרשות, אבל מלחמת היצר היא מלחמה של חובה! אי-אפשר להלחם עם היצר

חובין תחותייהו. ומשפילין לון בכמה קרבין דאינון מארי תריסין במלחמתה של תורה עד דישתמע קרבא לטורין רברבין דאינון אברהם ויצחק ויעקב. הדא הוא דכתיב 'שמעו הרים את ריב הוי' – ריב דצלותא, ריב דאורייתא. והאי קרבא דצלותא דערבית 'עד עלות השחר'. תפלה זו, של "שעת קרבא", של עבודת האתכפיא, שייכת לתפלה בימות החול – בהם אני עוצר מאין ספור העיסוקים והטרדות, להתאמץ לנקות את הראש ולפנות לה'. אך בחסידות מוסבר שישנה עוד סוג של תפלה, תפלה של שבת קדש – שבה אנו אומרים בשחרית "בשנותיו את טעמו... ויגרשו וילך" – האדם זוכה להתפלל מתוך אתהפכא, מתוך תחושה שהדבר הכי טבעי לו בעולם זה להתפלל, תפלה טבעית, כיפית, ללא מלחמה. הרבי הרי"צ מליובאוויטש ביאר כי באתכפיא של ימות החול לעומת אתהפכא של שבת גם האתכפיא של ימות החול צריכה להיות מכוונת לשבת, בתור הכנה לשבת, "אתכפיא המביאה לידי אתהפכא", קרבא – בכל הכח! – אבל מתוך תפלה שה' יזכנו במהרה ל"יום שכולו שבת ומנוחה" ["שבת שלום" – אין מלחמה, אין קרבא] לחיי העולמים!

³ הנפש הטבעית שלנו היא ה'נפש הבהמית', כמו בהמה שדואגת לצרכיה הטבעיים-אינסטינקטיביים. אבל השרש של הבהמיות-טבעית שלנו הוא ב'חיות הקודש' שנושאות את המרכבה, ובפרט ב'פני השור' שבמרכבה. חלק ממה שזה מספר לנו, שכבר בשרש הנפש הבהמית תפקידה לשאת ולקדם – כמרכבה – את הקדושה, את ה'אדם העליון', הוא הקב"ה.

⁴ כמו שבמלחמה הגובה והשליטה על המרחב מהווה יתרון אסטרטגי.

רק מתי שרוצים, זו מלחמה ועבודה יומיומית! איך הביאור של האדמו"ר הזקן מסתדר עם הפשט?

ובהקדים, שההוכחה של רש"י שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר היא ממש"נ ושבית שביו, כי, במלחמת ארץ ישראל אין לומר ושבית שביו, שהרי כבר נאמר לא תחי' כל נשמה.

דבר ראשון צריך להבין למה רש"י כתב שמדובר כאן דוקא במלחמת הרשות. הפסוק ממשיך "ושבית שביו", ובארץ-ישראל כאשר יוצאים למלחמת מצוה הדין הוא "לא תחיה כל נשמה" – אין שבויים, הורגים את כולם! לכן כשיש שבויים, ודאי שמדובר על מלחמת רשות.

אבל מ"ש כי תצא למלחמה (אזי תהי') על אויבך, יש לפרש גם בפשוטו של מקרא לא רק במלחמת הרשות אלא גם במלחמת חובה, והיינו, שכתוב זה בא לבאר (לא רק הדין דושבית שביו שבסיום הכתוב, אלא גם) שהיציאה למלחמה צריכה להיות באופן דעל אויבך, שע"ז יהי' הנצחון במלחמה. וע"ד מ"ש בפרשה שלפנ"ז כי תצא למלחמה גו' וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם גו', היינו, שתוכן הכתוב הוא הציווי לא תירא מהם, כיון שבעיני הקב"ה כולם כסוס אחד, כפי שמדייק רש"י מ"ש סוס ורכב לשון יחיד. ועד"ז יש לפרש מ"ש כאן כי תצא למלחמה על אויבך, שהציווי הוא שהיציאה למלחמה תהי' על אויבך, היינו, להתבונן במהותו של האויב כפי שהוא בשרשו ומקורו כו' (ע"ד פרש"י בפסוק וראית סוס ורכב גו', שזהו כפי שהם בעיני הקב"ה), שע"ז תתבטל היראה ממנו, ויהי' נקל יותר לנצחו. ומובן, שכל זה שייך גם במלחמת חובה, ובמילא גם במלחמה הרוחנית שבעבודת התפלה.

אמנם בגלל "ושבית שביו" אנחנו מבינים שהפסוק מתייחס רק למלחמת רשות, אבל לפי ההבנה ש"על אויבך" זה ציווי כיצד לגשת למלחמה – לגעת בשורש האויב ולעלות מעליו – הפסוק נותן הוראה כללית לכל המלחמות. מדוע? כי הפסוק בעצם מסביר ומפרט הוראה של הקדוש-ברוך-הוא כיצד לצאת למלחמה: "כי תצא למלחמה (תהיה בבחינת) – על אויבך"⁵. ההבנה הזו דומה לציווי שקראנו בפרשת שופטים, "כי תצא למלחמה... וראית סוס ורכב עם רב

⁵ לעומת הפשט ש"על אויבך" הוא תיאור המלחמה ולא דרך הלחימה, שאז הציווי אודות המלחמה המדוברת הוא רק "ושבית שביו", ואז צריך להסביר את הפסוק דווקא על מלחמת הרשות.

ממך לא תירא מהם". יש שם ציווי של הקב"ה איך לגשת למלחמה בלי פחד ובלי מורא, אבל בעצם ה' יתברך גם מצווה אותנו איך להסתכל על האויב, כמו שמסביר שם רש"י, שמכיוון שבפני ה' כל הגויים הם רק כמו 'סוס ורכב' בודדים, בלשון יחיד – ממילא תתבטל היראה והפחד מהאויב, "לא תירא מהם". ככה גם אצלנו יש ציווי איך להסתכל על האויב, לפי המבט של הקדוש ברוך הוא, "על אויבך" כנ"ל, וכך לצאת למלחמה.

אם אכן מדובר כאן על הנחיה רוחנית כיצד לצאת למלחמה, ואיך אפשר לנצח את האויב לפי ההנחיות האלו – הן שייכות בודאי גם במלחמת מצוה, ואת המלים "כי תצא" אפשר להבין 'כאשר תצא', לא משנה לאיזו מלחמה. אם-כך בודאי שהן נכונות גם במלחמה הרוחנית של התפילה שלנו.

אמנם, מצד סיום הכתוב ושבת שביו (שאינו שייך במלחמת ארץ ישראל), משתנה גם פשוטו של מקרא במ"ש כי תצא למלחמה, שאין פירושו כאשר תצא למלחמה, אלא אם תצא למלחמה, כיון שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר. ועפ"ז אינו מובן, איך יתאים זה עם פירוש רבינו הזקן שקאי על המלחמה שבעבודת התפלה, הרי מלחמה זו אינה רשות אלא חובה, ואדרבה, חובה היותר גדולה (עוד יותר מהחיוב דקיום המצוות), וכמובן ממה שמבאר רבינו הזקן שענין התפלה הוא שיקריב כל אחד נפשו הבהמית, להעלותה ולקשרה בשרשה שהיא ג"כ מיסוד האש, ומקור חוצבה ויסודתה בהררי קודש, מרכבה העליונה, פני אר"י פני שור כו', אלא שלאחר ירידת והשתלשלות והתלבשות בע' שרים שמרי האופנים, נמשך תענוגי עוה"ז והכח המתאווה שהוא ג"כ בחי' חמימות האש, וגם היצה"ר הוא אש זר דולק, וצריך להעלות נפש הבהמית לשרשה בחי' אש שלמעלה כו'. וממשיך לבאר, שבכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, וצריך בכל יום להמשיך בחי' אש שלמעלה. כי הנה כתיב ימים יוצרו, שיש מספר וקצבה לשני חיי האדם, ימי שנותינו בהם שבעים שנה גו', ולא ניתנו לנפשו האלקית שבקרבו, כי הנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה כו', אלא מספר חיי האדם ניתן להתלבש בו נפשו הבהמית, ושניו קצובים לו במספר ששיערה חכמתו ית' שיוכל לשאת בנפשו להעלות ממנה כ"כ כחות וניצוצים שנפלו שמה בשבירת הכלים כו' (כמבואר ענין זה בריבוי מאמרי חסידות). ועפ"ז נמצא

שהמלחמה שבעבודת התפלה הו"ע עיקרי, ועד שזוהי תכלית כל ענין ירידת הנשמה בגוף, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. ואיך אפשר לומר על זה במלחמת הרשות הכתוב מדבר.

אך כאמור, בגלל סוף הפסוק, "ושבית שביו", חייבים לכאורה להסביר שכל הפסוק מדבר רק על מלחמת רשות, ו"כי תצא למלחמה על אויבך" הכונה "אם תצא" ולא "כאשר תצא"⁶. נמצא שהקושיה שלנו עומדת בעינה: כיצד יסתדר פירוש אדמו"ר הזקן עם פשט הכתוב? הרי עבודת התפילה היא ודאי לא מלחמה של רשות, שהרי היא מצוה ככל המצוות, ואפילו יותר מהן!

איך אנחנו יודעים שהתפילה היא חובה וחשובה מאד? אדמו"ר הזקן מסביר שהתפילה – במקום קרבן – תפקידה להעלות את הנפש הבהמית שלנו לשרש האלוקי שלה! כל היום אנחנו מתמודדים עם ההתגברות של הנפש הבהמית, ואנחנו מתאמצים לכפות אותה, אך לא להעלות אותה. בעבודת התפילה אנחנו באים להעלות ולהקריב לה' את עצם הנפש הבהמית והחויה הישותית שלנו – וודאי שזו מצוה מיוחדת וחשובה מאד! יתירה מזאת, אנחנו יודעים ש"בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו", וממילא חייבים להיאבק כל יום! בנוסף, אנחנו יודעים שהנשמה לא ירדה לעולם בשביל לתקן את עצמה, שהרי היא כולה אלוקות, והיא עמדה והתענגה מזיו השכינה, והיא בכל זאת הגיעה לכאן כדי לברר ולתקן את המציאות, את חווית הישות שנוצרה משברי הכלים⁷, לאסוף משם ניצוצות ואנרגיה לקרבת ה'. נמצא, שכל יום שהנשמה עודנה בנפש הבהמית יש לה מה לאסוף ולהעלות ממנה ביום הזה, וכל יום קריטי. בשביל זה הנשמה ירדה מ"אגרא רמא לבירא עמיקתא", ואורך ימיו של האדם נקבע לפי כמות הימים שבהם הוא יכול וצריך לברר את נפשו הבהמית והניצוצות האלוקיים ששוכנים בקרבה.

בקיצור, עבודת התפילה היא תנאי יסוד שלנו להעלות ולרומם את הנפש הבהמית, ולא יתכן שנקרא לה מלחמת רשות! אז איך יסתדר פירוש אדמו"ר הזקן עם פשט הכתוב?

יש אלטרנטיבה למלחמה?

ג) אך הענין הוא, שגם לפי פירוש רבינו הזקן דמ"ש כי תצא למלחמה קאי על המלחמה שבעבודת התפלה, אפשר לפרש כי

⁶ שהרי המלה "כי" משמשת לארבעה פירושים שונים כנודע.

⁷ מהי בעצם 'שבירת הכלים' ואיך היא משפיעה עלינו? לפני בריאת העולם היה "תהו ובהו", עולם שכולו תהו. מהו אותו עולם התהו? עולם מאד עוצמתי, בו האורות האלוקיים ירדו בביטחון מוחלט שהם הביטוי הכי טהור של אור ה', והכלים מצדם היו בטוחים שכל אחד מהם הוא הדרך היחידה והנכונה לבטא את האור הזה. כשעוצמה כזו פוגשת כלים שאינם מסוגלים להתכלל ולעבוד יחד – נוצר פיצוץ והמערכת 'קרסה'. מהשבירה הזו נפלו הניצוצות האלוקיים לתוך המציאות הגשמית שלנו. נמצא, שכל תפיסת "ישות" או פירוד שאנחנו פוגשים ביום-יום היא תוצאה ישירה של אותה שבירה, של חווית ה"ישות" הרוחנית (ביטחון בדרכי האלוקית שנשברה והפכה לסתם ישות), והתפקיד שלנו הוא להעלות את הניצוצות הללו בחזרה למקורם!

תצא למלחמה כמו לפי פירוש רש"י, מלשון אם, שזהו"ע של רשות, כי, מה שעבודת התפלה היא מלחמת חובה אצל כאו"א מישראל, הרי זה רק בתחלת עבודתו, אבל לאח"ז אפשרים שני אופני עבודה, תורה או תפלה.

על-אף כל מה שהסברנו על מעלת התפלה, צריך להבין שכאן מדובר על תפילה שנחשבת מלחמת הרשות, וכוונת הפסוק במילה 'כי' היא 'אם', "אם תצא למלחמה על אויבך". תפלת החובה, היא 'יריית הפתיחה' של היהודי בעבודת ה'. התפילה הזו היא המקום שבו אנחנו מייחלים ומצפים מטבע היותינו, ומבקשים משהו מעבר, מפגש עם האלוקים. זה תנאי בסיסי לכל עבודת ה'⁸. התפילה שמעבר לכך שעליה מדבר הפסוק, 'עבודת התפלה' היא כבר אינה חובה, כי מדובר כאן על תפילה שבאה לברר את הנפש הבהמית: לרדת למקומות הקשים, להנחות היסוד שמלוות לנו את היום-יום, ולפגוש שם את ה', להביע שם את הנזקקות שלנו לה' ולבקש שה' יאיר שם. הבירור הזה לא חייב להיעשות בתפלה, כי אפשר לעשות אותו גם בעבודת לימוד התורה.

כאן צריך להבין מה הכוונה "בירור היצר הרע", כדי שנבין יותר טוב מהו הבירור שקורה דרך התפלה ואיך זה קורה גם דרך לימוד התורה.

המציאות שלנו מעורבבת בהרבה טוב ורע. משיכות גופניות מצד אחד הן שליליות, ומצד שני הן גם מזינות ודואגות לגוף שלנו לקבל את צרכיו, וגם כיוון שאנחנו זוכים לברך על האוכל, הוא יכול לקרב אותנו לה' יתברך. יתרה מזאת, חווית הישות שלנו יכולה להיות טובה אם היא מגלה את עוצמת הקיום של ה' ושל עם-ישראל, ומאידך היא יכולה בהחלט לגרום לנו לעבוד את עצמנו, להעלים על הזולת, ולהיות אטומים לה' יתברך.

התפקיד שלנו בעולם הוא 'לברר' את הערבוב הזה. למצוא את נקודת הטוב, את התפקיד והמטרה האמיתית והחיובית של כל דבר, ולהפריד אותו מהרע שנדבק בו. במילים אחרות עבודת הבירור היא למצוא לכל דבר את מקומו הנכון, האלוקי.

איך מבררים ומוצאים את המקום הנכון של כל דבר ולא מתבלבלים (ולוואי שאי-פעם נדע...)?

ישנן שתי דרכים עיקריות, תורה ותפילה:

והענין בזה, דהנה, מבואר בכ"מ שיש ב' אופנים בבירור היצה"ר, בדרך מלחמה, ובדרך שלום. ובכללות הרי זה החילוק בין עבודת

⁸ בדומה לאמירת "מודה אני" מידי בוקר, מן הצהרה והכרה בכך שהחיים אינם שלי, אלא אני חי פה למען מטרה עליונה יותר: "רבה אמונתך" בי, שאעשה עבודתי ושליחותי היום.

התפלה, שעת קרבא, לעבודת התורה, שדרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום. והיינו, שעבודת התפלה הו"ע בירור היצה"ר מלמטלמ"ע, ע"י התלבשות המברר (נה"א) בהמתברר (נה"ב), ולכן בא ע"י מלחמה ויגיעה. אבל הבירור שע"י תורה הוא מלמעלמ"ט (כידוע שהתורה נקראת לחם מן השמים), בדרך ממילא, שע"י לימוד התורה ממשיך ומגלה אלקות בנפשו, ועי"ז מתבטל (ומתברר) היצה"ר מאליו.

יש בירור של היצר הרע במאבק ומלחמה שהצד הרע לא יצליח להתגבר על הטוב. מאבק שמטרתו לזהות מה המקום הנכון של כל תנועה ומשיכה שיש בנפש, ומתעקש למצוא את נקודת האמת הפנימית בתוך הלב – את הנפש האלוקית. זוהי עבודת התפילה, אני בא מלמטה, מהמקום שלי, ומבקש להפגיש אותו עם ה', לשייך את הנטיות והמשיכות שלי לה' יתברך.

לעומת זאת יש בירור בשלום, מצב שבו כוחות הגוף והנפש הולכים למקומם הנכון אצל ה' יתברך. אני מקבל איזה השראה או בהירות מה עלי לעשות, שמסבירות לי איך לבטא את הכוחות שלי בצורה הנכונה, איך לקיים איתם את דבר ה'. זהו בירור מלמעלה – מהאור האלוקי – שיורד להנחות אותי ולגייס את הכחות שלי למקום הנכון. זהו הבירור של התורה, אני לומד מה ה' רוצה ממני, וה' מאיר ומגלה לי מה רצונו ממני ומכל הכחות שלי. לכן התורה נקראת גם "לחם מן השמים", התגלות אלוקית מלמעלה שזנה ומכוונת אותי למקום הנכון.

בשונה מעבודת התפילה בה אני מתמודד ונאבק לברר את הטוב מהרע ומחווית הנפרדות שלי, בעבודת התורה הבירור נעשה ממילא, העבודה לא מוטלת עלי, אלא יש כאן מי שמגיע ומכוון אותי ומברר לאיפה לקחת את הכוחות שלי. בעבודת התורה הרע שביצר פשוט נעלם, כי הטוב חזר למקומו, וממילא אין קיום לרע.

ועפ"ז מובן מה שבירור היצה"ר ע"י מלחמה (שהו"ע עבודת התפלה) נקרא מלחמת הרשות, כי ישנו בירור באופן של מנוחה, ע"י עבודה של תורה. וזהו גם מש"נ בסיום הפרשה והי' בהניח הוי' אלקיך לך מכל אויביך גו', שאז אין צורך בענין של מלחמה, וכמ"ש פדה בשלום נפשי מקרב לי גו', וכתוב וחרב לא תעבור בארצכם, אפילו חרב של שלום, ואז העבודה היא בדרך מנוחה, שזהו אופן העבודה שע"י לימוד התורה.

לפי זה מובן מדוע עבודת התפילה היא מלחמת הרשות, כי יש עוד אופציה - לעשות את בירור המציאות והיצר על ידי עבודת לימוד התורה, בלי שום מלחמה. ההסבר הזה מתאים להמשך הפרשה שכתוב שם: "והיה בהניח הוי' א- להיך לך מכל אויביך מסביב" - יש גם אפשרות של מנוחה, "פדה בשלום נפשי מקרב לי", "וחרב לא תעבור בארצכם" - אפילו חרב של שלום. אחרי המאבק שהזכרנו שחייבים להתחיל איתו, של עבודת התפילה - יש שני אופנים של בירור, אחד באופן של מלחמה ואחד באופן של מנוחה.

ועוד זאת, שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב שיש צורך בענין המלחמה שבעבודת התפילה, הנה ע"י לימוד התורה, שזוהי העבודה שבדרך מנוחה, נעשית גם עבודת התפילה באופן אחר לגמרי, והיינו, דכשם שמעלת העסק בתורה שאחר התפילה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפילה, שזהו מה שהתפילה פועלת על התורה, הנה כמו"כ ישנה גם הפעולה דלימוד התורה על עבודת התפילה שנעשית באופן נעלה יותר.

אמנם ברור שכל אחד מאיתנו צריך הרבה פעמים להאבק, וואי וואי כמה צריך להאבק. מה נגיד אז? גם אז אפשרית לנו עבודת התורה?

כן, היא רלוונטית, אבל לא כמחליפה את המאבק, אלא נותנת כח, אולי כמו תדרוך לפני קרב. מסדרים את הראש לפני התפילה - הקרב, מתכווננים למקום הנכון, ואז הקרב נראה אחרת לגמרי. בדומה לדברי חז"ל שמי שלומד תורה אחרי התפילה עליו נאמר "ילכו מחיל אל חיל" - כי התורה נראית אחרת לגמרי לאחר התפילה, כך גם התפילה מושפעת מלימוד התורה, מהמנוחה והכוונן הפנימי לפני הקרב.

אלול? הגיע הזמן ללקוט שושנים

ד) ויש לקשר האמור לעיל בענין ב' אופני העבודה דתפילה ותורה עם ענינו של חודש אלול. ובפרט ע"פ הידוע שבדרושי החסידות שבלקוטי תורה הנה כבר בפרשת ראה מדובר אודות עניני חודש אלול, ועאכו"כ בפרשת כי תצא.

את עבודות התפילה (מלחמה) והתורה ("בהניח") שנמצאות בפרשה, מתבקש לשייך לעבודת חודש אלול, שכן כבר מפרשת ראה התחילו צדיקי החסידות לדבר על מהות חודש אלול - וודאי בפרשת כי תצא שחלה באופן קבוע בשיאו של חודש אלול.

והענין בזה, דהנה כתיב אני לדודי ודודי לי (ר"ת אלול) הרועה בשושנים. וידוע שיש ב' פירושים בענין הרועה בשושנים. פי'

הא', ששושנה יש בה תליסר עלין כנגד י"ג מכילין דרחמי, והיינו, שבחודש אלול מאירים י"ג מדה"ר, וענין זה שייך בכללות לעבודת התפלה. ופי' הב', א"ת שושנים אלא שושנים, באותם שושנים בתורה.

הרמז המפורסם ביותר של חודש אלול הוא "אני לדודי ודודי לי, הרועה בשושנים", סוף הפסוק – "הרועה בשושנים" – מרמז על שתי עבודות אלו:

הסבר אחד ל'שושנים' הוא כמו פרח השושנה, שיש לו שלושה-עשר עלי כותרת, הרומזים על הגילוי של י"ג מדות הרחמים שמתגלות בימים אלו. י"ג מדות הרחמים שייכות באופן מובהק לתפילה שלנו, אנחנו מתפללים אותם מדי יום באמירת תחנון, ובחודש אלול מוסיפים באמירתם בסליחות. בנוסף, כל עבודת התפילה היא בקשת רחמים מה' יתברך.

ההסבר השני שמובא בחז"ל הוא "אל תקרי 'שושנים' אלא 'שושנים'" – שאנו לומדים, עוסקים ו'שושנים' (מלשון משנה ושינון) בתורה הקדושה. ההסבר הזה מכוון לעבודת לימוד התורה.

ויש להוסיף, שבענין התגלות י"ג מדה"ר (פי' הא' בהרועה בשושנים) יש הפרש גדול בין התגלות י"ג מדה"ר שבחודש אלול להתגלות י"ג מדה"ר שביוהכ"פ, וא' החילוקים הוא, שהתגלות י"ג מדה"ר שביוהכ"פ הוא עיקר ענין דודי לי שבא לאחר העבודה דאני לדודי, ואילו התגלות י"ג מדה"ר שבחודש אלול הו"ע דודי לי שענינו לעורר את העבודה דאני לדודי, דהיינו, בחי' אתעדל"ע שמעוררת את האתעדל"ת, שזהו ע"ד ענין התורה שהיא מלמעלה למטה, כמו לחם מן השמים (כנ"ל). ונמצא, שגם ענין התגלות י"ג מדה"ר שבחודש אלול ששייך לענין התפלה, הוא באופן ששייך גם לענין התורה, שלכן הנה גם ענין התפלה הוא באופן נעלה יותר (כנ"ל ס"ג).

התעוררות י"ג מידות הרחמים פירושה התעוררות של רחמי ה' עלינו – "דודי לי". התעוררות הרחמים באה בצורה שונה בימי אלול ויום הכיפורים: ביום הכיפורים, ההתעוררות באה אחרי כל העבודה והמאמץ שלנו בימי אלול ועשרת ימי תשובה – פשוט התעוררות וחפץ של ה' בנו מלמעלה למטה. אבל בימי אלול, עוד יש לנו הרבה עבודה לעשות, אז מה המשמעות שרחמי ה' מתגלים? הכוונה היא שמגיעה התעוררות מלמעלה כדי לתת לנו כח לשוב בתשובה אל ה' יתברך, מלמטה למעלה.

אחרי שהבנו מהי ההתגלות של מדות הרחמים (שבאופן פשוט קשורות דוקא לתפילה) בימי אלול – אנחנו יכולים לשים לב שהם דוקא מגלמים את הכח שה' נותן לנו מלמעלה לעשות את עבודתנו, שזה דומה דוקא לעבודת לימוד התורה, שבו ה' מתגלה ונותן לנו הנחיה איך להתקרב אליו!

נמצא שהתגלות י"ג מדות הרחמים פועלת על תפילה שלנו שתראה אחרת לגמרי, אבל היא גם פועלת ומתגלה על-ידי לימוד התורה שלנו!

וזהו היתרון דחודש אלול על כל השנה כולה, שמעלתו היא לא רק בענין התפלה (פי' הא' דהרועה בשושנים), אלא גם בענין התורה (פי' הב' דהרועה בשושנים), שלכן צריך להוסיף יותר בלימוד התורה, שזוהי העבודה שבדרך מנוחה ושלום דוקא, ובפרט ע"י לימוד פנימיות התורה, רזין ורזין דרזין שבתורה, דלית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו', כולל גם הפצת המעיינות חוצה בדרכי שלום, ועי"ז פועלים אמיתית ושלמות הענין דפדה בשלום גו', בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

זה היתרון הנפלא של חודש אלול על-פני כל השנה כולה – שבגללו החודש הזה מזומן לתשובה. ה' נותן לנו כח לברר את היצר-הרע, לתקן את עצמנו, גם בכח המלחמה וגם בכח המנוחה. ההבנה הזאת אומרת לנו שבימי אלול עלינו לא רק להרבות בתפילות, אמירת תהלים, וחשבון נפש – אלא גם בלימוד-תורה.

בפרט, הבירור בצורה של מנוחה שייך דוקא לפנימיות התורה, שהרי בתורה הנגלית יש גם מאבקים, מחלוקות, והרבה עמל ויגיעה. דוקא התורה הנסתרת והפנימית חושפת את המימד האחדותי של התורה, השלימות שבתורה, וממלאת אותנו בענג ומנוחה. כמובן זה גם משליך על האחריות שלנו להפיץ לעולם תורה בצורה של שלום, של כיף ושמחה – וכך נזכה לגאולה האמיתית והשלימה, "ומלאה הארץ דעה את הוי' (בלימוד תורה) כמים לים מכסים!"

כי תצא למלחמה

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש – תורת מנחם

בס"ד. ש"פ תצא, י"ד אלול, ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

כי תצא למלחמה על אויביך וגו', ומבאר רבינו הזקן בלקו"ת (ונתבאר גם בדרושי אדמו"ר האמצעי, ובדרושי הצמח צדק והגהותיו, ובדרושי רבותינו נשיאנו שלאח"ז), דאיתא בזהר שעת צלותא שעת קרבא, ומביאי גם מ"ש אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי, ותרגם אונקלוס בצלותי ובבעותי, והיינו, שמ"ש כי תצא למלחמה גו' קאי על המלחמה שבעבודת התפלה.

ומוסיף רבינו הזקן לפרש גם המשך הכתוב (כי תצא למלחמה) על אויביך", פי' כי תצא למלחמה זו לנצח כח המתאווה שבנפשו לקררה בתענוגי עוה"ז הגשמיים ולא תהפכא לאהבת ה', תהי' בבחי' על אויביך, דהיינו בבחי' שרשם למעלה, כי "אין רע יורד מלמעלה", ושרשם הוא טוב שהוא מבחי' מרכבה עליונה שבקדושה כו'. ומוסיף לבאר, שעל אויביך היינו למעלה מאויביך, שאין לאויב שלמטה שליטה ואחיזה שם כו'.

(ב) וצריך להבין, איך יתאים פירוש רבינו הזקן עם פירוש רש"י שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר.

ובהקדים, שההוכחה של רש"י שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר היא ממש"נ ושבית שביו, כי, במלחמת ארץ ישראל אין לומר ושבית שביו, שהרי כבר נאמר לא תחי' כל נשמה.

אבל מ"ש כי תצא למלחמה (אזי תהי') על אויביך, יש לפרש גם בפשוטו של מקרא לא רק במלחמת הרשות אלא גם במלחמת חובה, והיינו, שכתוב זה בא לבאר (לא רק הדין דושבית שביו שבסיום הכתוב, אלא גם) שהיציאה למלחמה צריכה להיות באופן דעל אויביך, שע"ז יהי' הנצחון במלחמה. וע"ד מ"ש בפרשה שלפנ"ז כי תצא למלחמה גו' וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם גו', היינו, שתוכן הכתוב הוא הציווי לא תירא מהם, כיון שבעיני הקב"ה כולם כסוס אחד, כפי שמדייק רש"י מ"ש סוס ורכב לשון יחיד. ועד"ז יש לפרש מ"ש כאן כי תצא למלחמה

על אויבך, שהציווי הוא שהיציאה למלחמה תהי' על אויבך, היינו, להתבונן במהותו של האויב כפי שהוא בשרשו ומקורו כו' (ע"ד פרש"י בפסוק וראית סוס ורכב גו', שזהו כפי שהם בעיני הקב"ה), שע"ז תתבטל היראה ממנו, ויהי' נקל יותר לנצחו. ומובן, שכל זה שייך גם במלחמת חובה, ובמילא גם במלחמה הרוחנית שבעבודת התפלה.

אמנם, מצד סיום הכתוב ושביט שביט (שאינו שייך במלחמת ארץ ישראל), משתנה גם פשוטו של מקרא במ"ש כי תצא למלחמה, שאין פירושו כאשר תצא למלחמה, אלא אם תצא למלחמה, כיון שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר. ועפ"ז אינו מובן, איך יתאים זה עם פירוש רבינו הזקן שקאי על המלחמה שבעבודת התפלה, הרי מלחמה זו אינה רשות אלא חובה, ואדרבה, חובה היותר גדולה (עוד יותר מהחוב דקיום המצוות), וכמובן ממה שמבאר רבינו הזקן שענין התפלה הוא שיקריב כל אחד נפשו הבהמית, להעלותה ולקשרה בשרשה שהיא ג"כ מיסוד האש, ומקור חוצבה ויסודתה בהררי קודש, מרכבה העליונה, פני ארי' פני שור כו', אלא שלאחר ירידת והשתלשלות והתלבשות בע' שרים שמרי האופנים, נמשך תענוגי עוה"ז והכח המתאווה שהוא ג"כ בחי' חמימות האש, וגם היצה"ר הוא אש זר דולק, וצריך להעלות נפש הבהמית לשרשה בחי' אש שלמעלה כו'. וממשיך לבאר, שבכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, וצריך בכל יום להמשיך בחי' אש שלמעלה. כי הנה כתיב ימים יוצרו, שיש מספר וקצבה לשני חיי האדם, ימי שנותינו בהם שבעים שנה גו', ולא ניתנו לנפשו האלקית שבקרבנו, כי הנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה כו', אלא מספר חיי האדם ניתן להתלבש בו נפשו הבהמית, ושני קצובים לו במספר ששיערה חכמתו ית' שיוכל לשאת בנפשו להעלות ממנה כ"כ כחות וניצוצים שנפלו שמה בשבירת הכלים כו' (כמבואר ענין זה בריבוי מאמרי חסידות). ועפ"ז נמצא שהמלחמה שבעבודת התפלה הו"ע עיקרי, ועד שזוהי תכלית כל ענין ירידת הנשמה בגוף, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. ואיך אפשר לומר על זה במלחמת הרשות הכתוב מדבר.

ג) אך הענין הוא, שגם לפי פירוש רבינו הזקן דמ"ש כי תצא למלחמה קאי על המלחמה שבעבודת התפלה, אפשר לפרש כי תצא למלחמה כמו לפי פירוש רש"י, מלשון אם, שזהו"ע של רשות, כי, מה שעבודת התפלה

היא מלחמת חובה אצל כאו"א מישראל, הרי זה רק בתחלת עבודתו, אבל לאח"ז אפשרים שני אופני עבודה, תורה או תפלה.

והענין בזה, דהנה, מבואר בכ"מ שיש ב' אופנים בבירור היצה"ר, בדרך מלחמה, ובדרך שלום. ובכללות הרי זה החילוק בין עבודת התפלה, שעת קרבא, לעבודת התורה, שדרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום. והיינו, שעבודת התפלה הו"ע בירור היצה"ר מלמטלמ"ע, ע"י התלבשות המברר (נה"א) בהמתברר (נה"ב), ולכן בא ע"י מלחמה ויגיעה. אבל הבירור שע"י תורה הוא מלמעלמ"ט (כידוע שהתורה נקראת לחם מן השמים), בדרך ממילא, שע"י לימוד התורה ממשיך ומגלה אלקות בנפשו, ועי"ז מתבטל (ומתברר) היצה"ר מאליו.

ועפ"ז מובן מה שבירור היצה"ר ע"י מלחמה (שהו"ע עבודת התפלה) נקרא מלחמת הרשות, כי ישנו בירור באופן של מנוחה, ע"י עבודה של תורה. וזהו גם מש"נ בסיום הפרשה והי' בהניח הוי' אלקיך לך מכל אויביך גו', שאז אין צורך בענין של מלחמה, וכמ"ש פדה בשלום נפשי מקרב לי גו', וכתוב וחרב לא תעבור בארצכם, אפילו חרב של שלום, ואז העבודה היא בדרך מנוחה, שזהו אופן העבודה שע"י לימוד התורה.

ועוד זאת, שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב שיש צורך בענין המלחמה שבעבודת התפלה, הנה ע"י לימוד התורה, שזוהי העבודה שבדרך מנוחה, נעשית גם עבודת התפלה באופן אחר לגמרי, והיינו, דכשם שמעלת העסק בתורה שאחר התפלה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפלה, שזהו מה שהתפלה פועלת על התורה, הנה כמו"כ ישנה גם הפעולה דלימוד התורה על עבודת התפלה שנעשית באופן נעלה יותר.

ד) ויש לקשר האמור לעיל בענין ב' אופני העבודה דתפלה ותורה עם ענינו של חודש אלול. ובפרט ע"פ הידוע שבדרושי החסידות שבלקוטי תורה הנה כבר בפרשת ראה מדובר אודות עניני חודש אלול, ועאכו"כ בפרשת כי תצא.

והענין בזה, דהנה כתיב אני לדודי ודודי לי (ר"ת אלול) הרועה בשושנים. וידוע שיש ב' פירושים בענין הרועה בשושנים. פי' הא', ששושנה יש בה תליסר עלין כנגד י"ג מכילין דרחמי, והיינו, שבחודש

אלול מאירים י"ג מדה"ר, וענין זה שייך בכללות לעבודת התפלה. ופי' הב', א"ת שושנים אלא שושנים, באותם שושנים בתורה.

ויש להוסיף, שבענין התגלות י"ג מדה"ר (פי' הא' בהרועה בשושנים) יש הפרש גדול בין התגלות י"ג מדה"ר שבחודש אלול להתגלות י"ג מדה"ר שביוהכ"פ, וא' החילוקים הוא, שהתגלות י"ג מדה"ר שביוהכ"פ הוא עיקר ענין דודי לי שבא לאחרי העבודה דאני לדודי, ואילו התגלות י"ג מדה"ר שבחודש אלול הו"ע דודי לי שענינו לעורר את העבודה דאני לדודי, דהיינו, בחי' אתעדל"ע שמעוררת את האתעדל"ת, שזהו ע"ד ענין התורה שהיא מלמעלה למטה, כמו לחם מן השמים (כנ"ל). ונמצא, שגם ענין התגלות י"ג מדה"ר שבחודש אלול ששייך לענין התפלה, הוא באופן ששייך גם לענין התורה, שלכן הנה גם ענין התפלה הוא באופן נעלה יותר (כנ"ל ס"ג).

וזהו היתרון דחודש אלול על כל השנה כולה, שמעלתו היא לא רק בענין התפלה (פי' הא' דהרועה בשושנים), אלא גם בענין התורה (פי' הב' דהרועה בשושנים), שלכן צריך להוסיף יותר בלימוד התורה, שזוהי העבודה שבדרך מנוחה ושלום דוקא, ובפרט ע"י לימוד פנימיות התורה, רזין ורזין דרזין שבתורה, דלית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו', כולל גם הפצת המעיינות חוצה בדרכי שלום, ועי"ז פועלים אמיתית ושלמות הענין דפדה בשלום גו', בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

נקודה למחשבה

דודי, אהובי, רועי.

אני פונה אליך, אני רוצה אותך.

אני מבקש אותך, מכוון את החיים שלי להיות נאמנים אליך.

יש לי התמודדות, יום יומית ולא פשוטה,

לא להתפתות, לשים לב איפה אתה נמצא ואיפה לא.

להשתמש בכוחות שלי לרצונך, לקשר איתך, בשביל העם שלך.

הכל כל כך מבלבל, צריך להיות עקשן, להלחם בכל רגע ולהאמין בנשמה. שהיא טהורה, ויש בה המון כוח, יודעת לזהות איפה אתה נמצא; גם בקודש גם בחול, גם בעבודה וגם בעצבים מול החבר שלי, או בשמחה מהאוכל הטעים שקיבלתי.

כל יום אני מתפלל, מכריז רבה אמונתך, אתה מאמין בי אני יכול להילחם יכול לנצח, לגייס את כולי לפגוש אותך.

לפעמים אני מותש, מלחמה עקבית. אבל "אני לדודי", תמיד.

אבל אז אתה שולח לי איזה אות, איזה הוראה.

מכוון אותי, אוסף אותי.

מספר לי שאני קשור אליך, מדבר אלי מה תפקידי בעולם.

"לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי".

תודה אבא.

מוקדש לעילוי נשמות

מו"ר רוח-אפנו האהוב והיקר
הרב שניאור זלמן מרדכי
בן מנחם מענדל קץ

...

הרב בנימין דב בן טוביה רוזנצויג

מיזם "המאמר השבועי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

המאמר
השבועי

חודש אלול

הגיע הזמן להתחיל להתפלל..

אבל בעצם, מה עם התורה שלנו? איך היא מחזירה אותנו בתשובה?